

Učiteljski TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Lzhaja 1. in 15. vsakega meseca na celi poli. Cena mu je za celo leto 3 gold., za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise prejema vredništvo; naročnino in oznanila pa prejema in razpošiljanje oskerbuje založništvo.

List 23. V Ljubljani, 1. decembra 1878. Tečaj XVIII.

Učenje tujih jezikov.

Skoraj poteče 18. leto, od kar „Učit. Tovariš“ z besedo in v djanji kaže, da mu je temeljito izučenje domačega — slovenskega — jezika naj bolj pri sercu. Zato sme upati, da ga nihče ne bode napak razumel, ali mu celo očital pomanjkanje slovenskega duha, ako spregovori besedico v prid tujim jezikom. Pokazati, kako koristno je, učiti se tujih jezikov, je prav lepa naloga. Morebiti bi jo utegnil še kateri g. g. profesorjev dati za „maturo“, čem reči, za zrelostni izpit, če je že ni. Zatoraj je „Tovariš“ ne bode na široko izdeloval, le nektere misli naj navéde o koristi, ki jo donaša znanje tujih jezikov, in ker mu ne gre „za klas“, je še lahko bolj poveršen.

Bili so časi, ko so se s tujimi jeziki, znabiti še bolj, nego zdaj — prav strastno ukvarjali. Toliko je pa gotovo res, da kar svet — ne, kar Babilon stoji, ni bilo brez tacih, ki so si v čast šteli, razun svojega maternega jezika priučiti si še ktereга družega. Že Dragotinu V. so bili taki učenci tolikanj všeč, da jih je nad vse pozdigoval rekoč: „Kolikor jezikov znaš, tolikrat si človek“.

Korist takega učenja se kaže zlasti na dve strani: 1) bistri um, uterjuje spomin in krepi voljo, kakor malokteri drugi uk in 2) prinaša obilno dobička za življenje. Tedaj že s tem, da se resno učiš tujega jezika, boljšaš svoje dušne moči, boljšaš samega sebe. Ker si ga ne pridobiš kar tje v en dan, brez truda in obilnega dela, poprijela se te bóde neka samostalnost, morebiti celó značajnost. In kadar znaš nov jezik, ti je odkrito vse, kar so mislili in pisali naj marljivši možje celega naroda; odperta so ti pota in ceste po vseh krajih, kjer se govori novo

pridobljeni jezik; odperta so ti tako rekoč serca cele dežele, ker se kakor domá lahko pomenkuješ z vsakim, s katerim prideš v dotiko. *)

Kdor se veliko uči tujih jezikov, mu tudi ta dobiček ne izostane, da se mu razširi in utemelji znanje domačega — maternega jezika. In viditi, kako drugi narodi čislajo, ljubijo svojo materinščino, bode tudi sam se ogrel za svojo domačo reč — seveda, če je sicer blag človek!

Nisem še s prvo nalogo (o koristi) prav pri kraji, že mi pribajate o tem predmetu ob enem dve drugi na misel, namreč vprašanje: kako se naj lože naučimo tujega jezika.

Prepirati se, kateri jezik je sam na sebi lepši memo družih, bilo bi prazno delo; to bi se reklo v vojsko iti zastran reči, o kateri so že stari latinci mir sklenili z besedami „de gustibus non est disputandum“. Toliko vendar smemo terditi, da noben jezik nima tega, kar imenuje nemec „Schönheitsprivilegium“; vsak olikan jezik je lep, in neizrečeno lepo zveni iz ust olikanega človeka; vsak jezik, ki ima svoje slovstvo, nam je draga posoda, v kateri se hrani dragoceni plod človeškega duha. Kakor je naj več potreb človeških, ktere so pri vsih ljudeh enake, tako imajo tudi pri vseh narodih za nje besede in govor, da si jih drug drugemu razodevajo.

Tako hladno pa se da govoriti le o tujih jezikih. Kadar se domači, materni, omenja, tedaj zginejo vsi drugi pred njim. Kakor ima človek le eno mater in eno materno ljubezen, tako ima tudi le en jezik, ktereга izmed vseh družih naj bolj ljubi — materni jezik. Drugače čutiti je nenaravno. Lepa pripoved nam pripoveduje o nepopačenem otroku, ki je svojo mamo koj spoznal izmed mnogoverstnih žen, ter je tekel le v njeno naročje, čeravno je bila v uborne cunje zavita, niso ga mogle krasno oblečene gospe prijazno vabeč premotiti: naj lepša med vsemi mu je bila draga mati. Kdo mu bo zameril, ker je to tako naravno!

Kdor se hoče kakega tujega jezika naučiti, ne bode si tedaj veliko zbiral, kateri je lepši; marveč, kakor ima vsak za stariši naj raje brate in sestrice, potem pa one ljudi, ki mu naj več koristijo, izvolil si bode tisti jezik, ki je domačemu naj sorodniši, ali pa sicer naj koristniši. Tako se nam Slovencem naj bolj priporočajo slovanski jeziki, ker so bratje našemu slovenskemu. Ako pa vprašuješ po koristi, je pri nas gotovo koristniši jezik nemški, nego francoski ali angleški; za nemce pa, kateri med nami prebivajo, je brez dvombe koristniši slovenski nego laški ali že imenovana dva. Kolikrat bi bilo stokrat pametnejše, najeti si za mali denar učitelja **) za milo slovenščino, kakor drazega méterja

*) „Viele Sprachen sind viele Kreditbriefe. — Zeige sie vor, Du bist überall willkommen!“ (v. Hippel.)

**) Kakšen „Doktor Dragič“ bi znabiti še to zastonj prevzel!

za francoščino, laščino i. t. d.; koliko lepše bi se glasila slovenščina iz olikanih ust memo zategnjene tujščine!

Da bi mi sovražili nemški jezik, to je hinavsko (ali bolje hudobno) natolcevanje. Če si moremo kaj iz nemščine pridobiti, zakaj bi si ne? Česar mi nočemo in ne smemo, je le to: menjati svoj jezik za tujega; svojo mater zapoditi, pa tujo ljubiti, — tega pa ne! — Pač pa smo že od druge strani slišali reči: „Slovenščina je gerd jezik!“ Gerdega ga je imenoval tak, kateremu se slovenski kruh ni zdel pregerd, da bi si ga vsak dan ne odrezal sebi in družini. Jezik se nikomur ne bode gerd zdel, kdor ne sovraži naroda, ki ga govori in kdor ni prelen, pa preslab, da bi se ga naučil.

Še bolj času primerno je slednje vprašanje: Kako se najlože tujega jezika naučimo?

Menim, da bi kaj veljal mož, ki bi našel metodo, po kateri bi se človek brez truda v kratkem času naučil tujega jezika! Zaslužil bi, da bi mu okna razsvetlili po vseh mestih celega sveta. Nekteri so bili že začeli izdajati nekove „Trichter in sechs Wochen (ali koliko že) eine Sprache zu lernen“, drugi so nekaj enacega obetali. Pa vsi taki in enaki so le pomagali množiti število vertoglavcev ali sleparjev, kojih je že itak polen svet. Kdor se hoče dobro naučiti tujega jezika, mora imeti dobro glavo pa veliko pridnost in stanovitnost. Naj se tedaj nikar ne čudijo tako zelo nekteri gospodje, da šibki mladenči, ki pridejo zapisat se v prvo latinsko šolo, še ne znajo prav dobro nemščine! ko bi jo že znali, kaj bi potem celih osem let delali? Naj tudi pomisli svet, da je pri nas dvakrat toliko premagati, kakor drugod — dva jezika — že v nježni mladosti! Tedaj poterpljenje, če bi smeli prositi; reč res ni lahka!

S tem pa še ni rečeno, da bi se ne dalo veliko zljajšati. Zljajšati se da delo, le nadomestiti se ne da. Dobra metoda veliko pomaga.

Bilo je že izmišljenih in nasvetovanih čuda veliko metod za učenje tujih jezikov. Deliti se dajo vse na dvojne. Nekteri priporočajo učenje le po posluhu, drugi po slovnica in pismenih vajah.

Pervi zapodijo učenca, kterega želijo izučnega imeti v tujem jeziku, kar v tujo deželo, kjer ne sliši drugačne besede, nego tuje. Pri nas na pr. ga pošljejo na Koroško, kadar bi radi imeli nemca, ali pa v Terst, kadar bi jim bil lah bolj všeč. Nekoliko tleči nemščino ali laščino se navadijo po tej poti, kolikor je ravno za „kramarje“ neogibno potrebno. Da bi znali pravilno lepo govoriti ali tudi kaj pravilnega zapisati, o tem mi ne govorite! Kar se naučijo, je neka čudna zmes. Tujščine se učiti na sama ušesa, ni lahko, če zraven ne pomagajo oči po dobri učni knjigi. Poprimejo se takega samoúka večkrat čudne spake. Uho nas lože go-ljufa, nego oko. Izmed mnogih, kakoršnih je gotovo častiti čitatelj sam več doživel, omenim le trojico izgledov.

Tako na pr. nekemu odličnemu kmetu nikakor ni šla v glavo beseda: „Finanzprocuratur“; če se mu je še tolikrat povedala, vedno mu je spet uhajala iz ust „Ferdinanzpolitura“. — Pri neki priložnosti se je pela znana zdravica: „Men' vse jedno je, men' vse jedno je i. t. d.“. Neka starikasta žena se oglasi: „Jaz jo znam pa še po nemški“; in ni je bilo treba dolgo prositi, da jo je res začela in izpeljala tako-le: „Mêr jis uli sans, mêr jis uli sans liber geltov liber konc“ (= Mir ist alles eins, ob ich Geld hab' oder keins!) In g. Stritar na Dunaji ve povedati, kako se je kmet (in njegov nadepolni sin po njem) naučil v francoskem času napivati po francoski: „abecante“ (= a votre santé = vam na zdravje!) (Konec prih.)

Mihael Verne.

4. **Mnogo sestavkov v Berilih gimnazijskih.** Kakor Vertovčevih — tako je tudi nekaj Vernetovih slovstvenih reči vtaknil dr. Bleiweis v Berila za nižo gimnazijo l. 1850 — 55 na pr.: II. Nilov razliv po Egiptu. Koristnost merčesov. III. Naprava snega. IV. Ulomek iz rimske povestnice Eutropijeve. — Tako je i dr. Miklosič v Berila za višo gimnazijo l. 1853 — 65 vzel več njegovih stvari na pr.: V. Potovanje po slovenskih krajih. Egipčani. Iz Bossueta poslovenil M. Verne. VI. Egipčani. Potovanje po Laškem. Pogled na zvezdato nebo. Vzroki mraza in toplote. VII. Stari in novi Asirijani, Medijani in Kir. Mnogoverstna korist ognja. Naprava človeškega serca. VIII. Mihael Verne str. 93 — 97: Čudo človeškega glasa. Potovanje po izhodnem ali po jutrovih deželah v l. 1857. —

5. **Potovanje v Sveto Deželo v letu 1857.** Spisal Mihael Verne. Pridjane so potopisu pesme in molitve, ki se v Jeruzalemu pri vsakdanji procesiji pojó in molijo, — spričevalo, kakoršno dobi v spominek vsak romar v Jeruzalemu, — in pa podobi: obris mesta Jeruzalemskega in cerkve Božjega groba v Jeruzalemu V Ljubljani 1859. Natisnil in založil Jožef Blaznik. 8. str. 247 in s pristavkom: Vsakodanja procesija i. t. d. str. 273. — Knjiga ta je nastala iz potopisov, ki jih je M. Verne l. 1858 priobčeval v Novicah l. 3 str. 20 — l. 48 str. 381 v LXIV. pismih do predragega prijatla pod naslovom: „Potovanje po izhodnem ali po jutrovih deželah v letu 1857“. — „Za-me je ni večje radosti, ko potovati po ptujih, zlasti zgodovinsko zanimivih krajih. Že od mladih nog sem iskreno želel viditi in ogledati tisto majhno, toda v zgodovinskem obziru čez vse druge zanimivo okrajno unikraj sredzemeljskega morja proti jugo-izhodu, in preteklo jesen sem Ti pravil, da mislim tje potovati, dasiravno sem že v letih. Kar sem lani mislil, sem doveršil letos. 21. dan sušca nastopim z avstrijskimi romarji dolgo in težavno potovanje. Vreme ni bilo nič kaj ugodno; burja je ojestro brila in sneg je naletoval. K sreči pa je bil prvi dan poto-